

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تعهد نامه اصالت پایان نامه

اینجانب محمد فرنیاء دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد در رشته حقوق جزا و جرم شناسی در تاریخ

۱۳۹۶/۱۱/۸ از پایان نامه خود تحت عنوان بررسی اجرای حدود الهی در ملاء عام

با کسب نمره ۱۸/۰۰ و درجه بسیار خوب دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم .

(۱) این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه ، کتاب ، مقاله و...) استفاده نموده ام ، مطابق ضوابط و رویه موجود ، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست مربوطه ذکر و درج کرده ام.

(۲) این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح ، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است .

(۳) چنانچه بعد از فراغت از تحصیل ، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب ، ثبت اختراع و... از این پایان نامه داشته باشم ، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم .

(۴) چنانچه در هر مقطعی زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود ، عواقب ناشی از آن را می پذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت .

نام و نام خانوادگی

محمد فرنیاء

تاریخ و امضاء

معاونت پژوهش و فن آوری

به نام خدا

مشور اخلاق پژوهش

بیاری از خداوند سبحان و ائمه‌الهدی (ع) که عالم محضر خداست و به پاس داشت مقام بلند دانش و پژوهش و نظر به اهمیت جایگاه دانشگاه در اتمتای فرهنگ و تمدن بشری، ما دانشجویان و اعضاء هیات علمی واحد های دانشگاه آزاد اسلامی متعهدی کردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی مد نظر قرار داده و از آن تخلفی نکنیم:

- ۱- اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از حرکت پنهان سازی حقیقت.
- ۲- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهیدگان (انسان، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.
- ۳- اصل مالکیت مادی و معنوی: تمهید به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه بهکاران پژوهش.
- ۴- اصل منافع ملی: تمهید به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن بهیتر دو توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش.
- ۵- اصل رعایت انصاف و امانت: تمهید به اجتناب از حرکت جانب داری غیر علمی و حفاظت از اموال، تجهیزات و منابع در اختیار.
- ۶- اصل رازداری: تمهید به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد، سازمان و کشور و کلیه افراد و نهاد های مرتبط با تحقیق.
- ۷- اصل احترام: تمهید به رعایت حریم ها و حرمت ها در انجام تحقیقات و رعایت جانب تعدد و خودداری از حرکت حرمت شکنی.
- ۸- اصل ترویج: تمهید به رواج دانش و اشتهار نتایج تحقیقات و انتقال آن به بهکاران علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.
- ۹- اصل برانست: التزام به برانست جویی از حرکت رفاقت غیر حرفه ای و اعلام موضع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به شائبه های غیر علمی می آلاینند.

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد شهرقدس

دانشکده علوم انسانی - گروه حقوق

پایان نامه برای دریافت درجه‌ی کارشناسی ارشد «M.A.»

گرایش جزا و جرم شناسی

عنوان:

بررسی اجرای حدود الهی در ملاء عام

استاد راهنما:

دکتر مجید متین راسخ

نگارنده:

محمد فرنیآ

زمستان ۱۳۹۶

سپاسگزاری

اینک که با لطف الهی کار نگارش پایان‌نامه به پایان رسیده است، بر خود لازم میدانم به مصداق حدیث من لم یشکر المخلوق، لم یشکر الخالق از استاد گرامی جناب آقای دکتر مجید متین راسخ که به عنوان استاد راهنما در مراحل مختلف پژوهش با راهنمایی و ارشاد به اینجانب، کمک بسیاری را در انجام و اتمام این پایان‌نامه داشته‌اند، نهایت تشکر و امتنان را دارم و از درگاه خداوند منان عمر با عزت و زندگی پر نعمت و گامی استوار برای ایشان مسالت دارم.

تقدیم به

حضرت ولی عصر (عج)

و

پدرو مادر عزیز و فداکارم

که لحظه لحظه از چشمه سار زلال حضورشان سیراب می شوم.

با دلی مملو از عشق و محبت بر دستانشان بوسه می زنم.

و

همسر گرامی تر از جانم

که پناه خستگیم و امید بودم است

ز

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	چکیده
فصل اول: کلیات	
۳	مقدمه
۴	بیان مساله
۵	اهمیت و ضرورت اجرای تحقیق
۵	اهداف تحقیق
۵	سوال های تحقیق
۶	فرضیه های تحقیق
۶	روش تحقیق
۶	پیشینه تحقیق
۷	سازماندهی تحقیق

فصل دوم: مفاهیم و اصطلاحات

۱۰	مبحث اول: تعریف مفاهیم
۱۰	گفتار اول: جرم
۱۰	بند اول مفهوم جرم
۱۰	بند دوم: مفهوم جرم از نظر قانون
۱۱	بند سوم: مفهوم جرم از نظر فقهی
۱۱	گفتار دوم: مجازات
۱۱	بند اول: مفهوم مجازات
۱۲	بند دوم: مفهوم ضرورت مجازات
۱۲	گفتار سوم: اجرا
۱۳	گفتار چهارم: اصطلاح علمی مجازات
۱۳	بند اول: علن از نظر لغوی

بند دوم: اصطلاح فقهی مجازات.....	۱۳
بند سوم: اصطلاح حقوقی مجازات.....	۱۳
بند چهارم: فلسفه مجازات در حقوق اسلامی.....	۱۴
گفتار پنجم: حدود الهی.....	۱۴
بند اول: مفهوم حد.....	۱۴
بند دوم: حد در متون دینی.....	۱۵
بند سوم: ویژگی های حد.....	۱۶
بند چهارم: آثار و اهداف اجرای حدود در اسلام.....	۱۹
بند پنجم: هدف اصلی اجرای حدود.....	۲۰
بند ششم: سایر اهداف مجازاتهای حدی.....	۲۰
بند هفتم: سیاست کیفری اسلام در مجازات حدود.....	۲۳

فصل سوم: اجرای حدود در عصر غیبت

مبحث اول: دیدگاه موافقین اجرای حدود در عصر غیبت.....	۲۵
گفتار اول: قائلین اجرای حدود.....	۲۵
گفتار دوم: ادله قائلین اجرای حدود در عصر غیبت.....	۳۲
بند اول: ادله غیر نقلی.....	۳۰
بند دوم: ادله نقلی.....	۳۱
بند سوم: نظر و ادله آیت ا.خوبی.....	۳۳
بند چهارم: نظر امام خمینی.....	۳۶
مبحث دوم: قائلین به تعطیلی حدود در عصر غیبت و ادله آنها.....	۳۷
گفتار اول: قائلین به تعطیلی حدود در عصر غیبت.....	۳۷
گفتار دوم: ادله قائلین به تعطیلی حدود در عصر غیبت.....	۳۷
بند اول: نظر ابن ادریس.....	۳۸
بند دوم: دیدگاه محقق حلی.....	۳۸
بند سوم: ادله آیت ا. خوانساری.....	۳۹
گفتار سوم: نقد ادله مخالفین.....	۴۲

فصل چهارم: دیدگاه فقها در خصوص اجرای علنی حدود

- ۴۷.....مبحث اول: قائلین به جواز اجرای علنی حدود.....
- ۴۷.....گفتار اول: برخی از قائلین اجرای حدود.....
- ۴۹.....گفتار دوم: قائلین به استحباب اجرای علنی حدود.....
- ۵۰.....مبحث دوم: ادله موافقین اجرای علنی حدود.....
- ۵۰.....گفتار اول: قرآن.....
- ۵۱.....بند اول: قائلین به حداقل یک نفر و ادله آنها.....
- ۵۴.....بند دوم: قائلین به حداقل دو نفر.....
- ۵۵.....بند سوم: قائلین به حداقل سه نفر و ادله آنها.....
- ۵۶.....بند چهارم: قائلین به حداقل چهار نفر.....
- ۵۷.....بند پنجم: قائلین به حداقل ده نفر.....
- ۵۷.....بند ششم: رجوع به عرف.....
- ۵۷.....بند هفتم: دیدگاه مفسران اهل سنت.....
- ۵۸.....بند هشتم: واژه من المومنین.....
- ۵۹.....بند نهم: آیه ۳۳ سوره مائده.....
- ۵۹.....گفتار دوم: روایت معصومین.....
- ۶۵.....گفتار سوم: ادله عقلی.....
- ۷۰.....مبحث دوم: قائلین به عدم اجرای حدود در ملاء عام و ادله آنها.....
- ۷۱.....گفتار اول: ادله قائلین به عدم اجرای حدود در ملاء عام.....
- ۷۳.....بند اول: واژه طائفه.....
- ۷۳.....بند دوم: واژه مومنین.....
- ۷۵.....بند سوم: بررسی روایات معصومین.....
- ۷۸.....گفتار دوم: چالش های برون فقهی اجرای حدود.....
- ۷۸.....بند اول: نقص کرامت انسانی.....
- ۸۰.....بند دوم: عدم اصلاح مجرم.....

- بند سوم: عدم بازدارندگی از جرم... ۸۱.....
- بند چهارم: برخلاف اصل شخصی بودن مجازات... ۸۳.....
- بند پنجم: ایجاد و هن به اسلام... ۸۴.....
- بند ششم: ثابت و عدم سیال بودن مجازات های حدی... ۸۵.....
- بند هفتم: تحمیل مجازات های مضاعف بر مجرم... ۸۶.....
- بند هشتم: ایجاد انزجار عمومی علیه نظام نوپای جمهوری اسلامی... ۸۷.....

فصل پنجم: نتیجه گیری

- مبحث اول: نتیجه گیری... ۹۱.....
- مبحث دوم: پیشنهادها... ۹۵.....
- فهرست منابع و مآخذ... ۹۶.....

چکیده

اجرای حدود در ملاء عام یکی از مباحث بحث برانگیز فقهی می باشد که از دیر باز همواره موافقان و مخالفانی داشته است که هر یک نیز ادله خویش را بیان کرده اند که فقها ادله های گوناگونی ارائه نموده اند. عموم فقها اجرای علنی مجازات در ملاء عام را واجب یا مستحب می دانند قائلین به اجرای حدود ادله های چون نص صریح قرآن کریم که نسبت به فرد زنا کار آمده (ولیشنهدعذابهما طاءفه من المومنین) یعنی باید طایفه ای از مومنین در مجازات فرد زانی و زانیه حاضر و ناظر باشند و این چیزی جز علنی بودن مجازاتها نیست و همچنین در سیره معصومین مردم را از اجرای حد آگاه می ساختند که در مراسم اجرای حد شرکت کنند. اما مخالفین اجرای حدود معتقدند که در غیبت امام معصوم (ع) اجرای حدود باید تعطیل شود و اجرای آن فقط توسط معصوم یا کسی که از طرف ایشان منصوب شده باشد می تواند اجرا نمایند همچنین معتقدند که تفسیر واژه طائفه در آیه دو سوره نور به معنی ملاء عام نمی باشد. این پژوهش به بررسی مشروعیت علنی حدود و اجرا یا تعطیلی حدود در زمان غیبت امام معصوم (ع) گردآوری شده است و تلاش بعمل آمده که این موضوع فقهی مورد نقد و بررسی قرار گیرد.

کلمات کلیدی: مجازات-حدود-ملاء عام-عصر غیبت

فصل اول: کلیات تحقیق

مقدمه

بدون شک دستورهای اسلام هیچ گاه خالی از مصلحت نبوده و رعایت مصلحت نیز صرفاً به خاطر سعادت و کمال انسان است؛ تا در این راستا، بشر از ارزش و کرامت خود برخوردار شده و از آن غافل نگردد، و گوهر عقل نیز که در وجود او نهاده شده برای تامین همین هدف بوده است. بنابراین، اگر انسان نسبت به این گوهر گرانبها غافل گردد و خشم و غضب خود را عاقلانه به کار نبندد و مرتکب جنایاتی شود، در واقع کرامت انسانی و ارزش بشری خود را از دست داده و به موازات این اعمال، کرامت ممنوعان خود را نیز نادیده گرفته است. بنابراین، کیفر، یکی از عناصر تضمین کننده عدالت است به طوری که بدون مجازات، نصوص قانونی به نوشتار ادبی تبدیل خواهد شد که تنها جنبه ارشادی دارند. در این صورت، تخلف از قانون به راحتی انجام میگیرد. زیرا هیچ ضرر مادی و معنوی و هیچ درد و رنجی، افراد جامعه را تهدید نمیکند. به همین دلیل، عقلاً در اصل وجوب کیفر تردیدی ندارند، اما بر سر موضوع، نحوه و شکل اجرای آن اختلاف نظر دارند دین اسلام به عنوان آخرین و کاملترین دین الهی اجرای حدود را موجب امنیت و عبرت آموزی و تحقق عدالت و تطهیر روح و کفاره گناهان مرتکب جرم میدانند.

بیان مساله

یکی از مسائل مبتلا به جامعه و حکومت اسلامی اجرای مجازاتها در ملاء عام است اجرای حدود در ملاء عام یکی از مباحث بحث برانگیز در محافل علمی و فرهنگی کشور می باشد که همواره موافقان مخالفانی داشته است که هریک نیز ادله خویش را بیان کرده اند که فقها نظرات گوناگونی ارائه داده اند. عموم فقها اجرای علنی مجازات در ملاء عام را واجب یا مستحب می دانند زیرا نص صریح قرآن و در سیره معصومین (ع) این عمل تحقق یافته است در قرآن کریم نسبت به فرد زنا کار آمده (ولیشهدعذابهما طءافه من المومنین) یعنی باید طایفه ای از مومنین در مجازات فرد زانی و زانیه حاضر و ناظر باشند و این چیزی جز علنی بودن مجازاتها نیست و همچنین در سیره معصومین روایتی آمده که علی (ع) نه تنها مردم را از اجرای حد آگاه می ساخت بلکه به آنها دستور داد که در مراسم اجرای حد شرکت کنند، ولی مخالفین اجرای حدود معتقدند که هیچ گونه دلیل شرعی بر لزوم یا رجحان مجازات در ملاء عام وجود ندارد و معتقدند که آیه شریفه (ولیشهدعذابهما طءافه من المومنین) دلالت بر نظارت چند فرد عادل جهت نظارت بر مجری حدود می باشد. در این راستا بحث اجرای علنی یا غیر علنی حدود در عصر غیبت از دیرباز یکی از موضوعات اختلافی بین فقهای مذاهب اسلامی بوده است. این پژوهش به جمع آوری و بررسی مشروعیت اجرا یا تعطیلی حدود در زمان غیبت امام معصوم (ع) و لزوم یا عدم لزوم اجرا در ملاء عام می باشد و بررسی ادله های عقلی و نقلی طرفین و چالش های برون فقهی آن پرداخته است. در پی تبیین قول مختار است. و از آنجایی که در قانون آئین دادرسی کیفری بحثی تحت عنوان نحوه اجرای علنی حدود الهی مطرح نشده و قوانین ما برگرفته از فقه امامیه می باشد و در صورت سکوت قانون باید به منابع فقهی مراجعه کرد و در آنجا آن را مورد بررسی قرار داد. و به همین دلیل این پایان نامه بیشتر جنبه فقهی پیدا کرده است.

اهمیت و ضرورت اجرای تحقیق

در بحث جرایم حدی همه این جرایم جزء گناهان کبیره محسوب میشوند و قبل از این که به عنوان جرم مطرح باشند به عنوان یک گناه کبیره مطرح هستند. این ارتباط باعث شده در بحث حدود از لحاظ آیین دادرسی، روند اثبات و نحوه اجرای آن و... قواعدی خاصی را شارع پیش بینی کرده است که اگر بدون توجه به قواعد خاص این مجازات اقدام شود هدف مطلوب شارع مقدس تامین نشده است. بر مبنای قول معروف "حیاه العلم بالنقد و آل رد" ضروری است که در راستای مصالح اسلام و جامعه اسلامی به تحلیل جایگاه فقهی و قانونی اجرای حدود الهی در ملاء عام بپردازیم و آنرا مورد نقد و بررسی قرار دهیم.

اهداف تحقیق:

هدف اصلی

بررسی و تحلیل فقهی اجرای حدود الهی در ملاء عام

اهداف فرعی

۱- جمع آوری ادله های موافقین و مخالفین اجرای علنی حدود

۲- بررسی اجرای حدود در زمان غیبت معصوم (ع)

۳- بررسی چالش های برون فقهی و درون فقهی اجرای حدود الهی

سؤال های تحقیق

۱. دیدگاه غالب فقها در خصوص اجرای حدود در ملاء عام چیست؟

۲. در زمان غیبت امام معصوم (ع) امکان اجرای حدود وجود دارد؟

فرضیه های تحقیق

۱- به نظر می رسد عموم فقها اجرای علنی حدود در ملاء عام را واجب یا حداقل مستحب می دانند.

۲- اجماع فقهای امامیه اجرای حدود را مختص به زمان امام نمی دانند و همچنین نظم جامعه اجرای آن را می طلبد.

۳- با توجه به روایات معصومین علیهم السلام به نظر می رسد که اجرای حدود مختص زنا نیست و قابل تسری به برخی حدود دیگر هم می شود.

روش تحقیق

در این پایان نامه بیشتر روش گرد آوری اطلاعات به صورت مطالعاتی و تحلیلی (کتابخانه ای) بوده است

پیشینه تحقیق

لازم به ذکر می باشد که در خصوص بررسی اجرای حدود الهی در ملاء عام به صورت پراکنده مطالبی در کتب برخی از علماء در خصوص این موضوع وجود دارد که بیشتر فقها تحت عنوان یک فتوا نظر داده اند، علامه حلی، ابن ادریس، صاحب جواهر، شهید اول و شهید ثانی، شیخ مفید، شیخ طوسی، شیخ طبرسی، شیخ صدوق، علامه مجلسی، محقق حلی، شیخ حر عاملی، فاضل مقداد، محقق سبزواری، برخی از فقهای معاصر همچون آیت الله خوانساری و آیت الله خویی و همچنین امام خمینی (ره) آیت الله خوشنویس..... که برخی علما اجرای حدود به صورت علنی را مستحب مثل امام خمینی و برخی دیگر واجب میدانند مثل آیت الله خویی و صاحب جواهر و برخی هم نظر خلاف آن را دارند و در مبحث اجرا در عصر غیبت معتقدند که مجتهد جامع شرایط می تواند که حدود الهی را اجرا کرد به گونه ای که صاحب جواهر این موضوع را از مسلمات می داند و ولی برخی از آنها مثل محقق حلی و آیت الله خوانساری نظر خلاف آن را ندارند که بیان خواهد شد. و چندین مقاله پژوهشی فقهی در خصوص اجرای

علنی حدود و اجرای حدود در عصر غیبت و وجود دارد از جمله می توان به نظریه‌ریخی از آنها اشاره کرد همچون دکتر الهیان که معتقد است که که فقها عامه در عصر غیبت می توانند حدود الهی را اجرا نمایند ولی اجرای حدود توسط قضات فعلی که بیشتر آنها مجتهد جامع شرایط نیستند خالی از اشکال نیست. دکتر نهازی در پژوهشی بدست آورد اجرای علنی حدود الهی به هیچ وجه اثر بازدارندگی ندارد. اجرای علنی حدود بیش از این که احساس ترس را در بینندگان صحنه اجرای حکم و بزهکاران بالقوه برانگیزاند و موجب ارباب آنان شود موجب همدردی و همراهی آنان با متخلفان می شود و حس ترحم را نسبت به آنان بر می انگیزاند. از این رو نه تنها موجب پیشگیری از ارتکاب و تکرار جرم نمی شود بلکه این امر نقض هدفی است که شارع مقدس اسلام برای مجازاتها در نظر گرفته است. دکتر مقتدایی در پژوهشی بدست آورد جایی که احساسات مردم برانگیخته شده آن جا، جای گذشت نیست. احساس همراهی با مجرمان و متخلفان نه به دلیل اجرای علنی حدود بلکه به دلیل بی اعتمادی تاریخی مردم به دولت، ناکارآمدی نظام، تبعیض در برخورد با مجرمین، ضعف اطلاع رسانی، تعارض نهادهای فرهنگی و غیره می باشد که موجب می گردد مردمی که فطرتاً خواهان عدالت و مخالف ظلم می باشند در مواردی با ظالمین و مجرمین احساس همدردی کنند که لزوماً ربطی به اجرای علنی مجازات ندارد بلکه در اجرای علنی مجازات نمود بیشتری پیدا می کند و به طور روشنتر خود را نشان می دهد.

دکتر حسن عابدیان در این خصوص مقاله ای نوشته است مبتنی بر اینکه اجرای حدود در عصر غیبت امکان پذیر است و همچنین دکتر محقق داماد در یکی از مقالات خود در خصوص اجرای حدود و اینکه قضات فعلی میتوانند اجرای حکم کنند می نویسد که نظر مختار براین است که اجرای حدود در ملاء عام هیچ دلیل شرعی ندارد و در خصوص اجرا حدود در عصر غیبت معتقد است که هم مخالفین هم موافقین ادله های دارند که معلوم نمی شود قول مشهور کدام است.

سازماندهی تحقیق

پژوهش حاضر در پنج فصل سازماندهی شده است. فصل اول کلیات پژوهش را شامل شده است. فصل دوم به مفاهیم و اصطلاحات پرداخته و آثار و برخی از اهداف اجرای حدود را عنوان کرده است. فصل سوم با توجه به اینکه برخی از مخالفین معتقد به عدم جواز اجرای حدود در غیبت امام عصر (عج) میباشند این فصل را به بررسی ادله های موافقین و مخالفین اجرای حدود در عصر غیبت پرداخته شده تا بتوانیم با حل این نقد موضوع اصلی پایان نامه را بهتر مورد بررسی قرار دهیم و در فصل چهارم که موضوع اصلی پایان نامه را مورد نقد و بررسی قرار داده به ادله قائلین و مخالفین اجرای حدود در ملاء عام می پردازیم که در نهایت در فصل پنجم نتیجه گیری و پیشنهادات که آخرین و مهمترین مبحث پایان نامه می باشد مورد

بحث و بررسی قرار گرفته است.

فصل دوم: مفاهیم و اصطلاحات